

GORISKI LIST

P.n. Licejska knjižn.

Ljubljana
S.H.S.

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV, Štev. 2
Februarja 1925

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

- France Magajna: Gozd naš kapital.
Živinoreja in živinozdravništvo: Razku-
ževanje hlevov. Prasiči so dobičkanosi.
Mlekarstvo: Nepotrebne mlekarne.
Sadjarstvo: Sadjarstvo na Goriškem.
 Just Ušaj: Nabiranje cepičev.
Vinogradništvo in kletarstvo: Vinograd-
nikom v premislek. Just Ušaj: Impregni-
ranje trsnega kolja. Motnost vina.
Poljedelstvo in vrtnarstvo: Murvina nji-
va. Krompir in gnoj. Zatiranje poljskih
miši.
Splošno gospodarstvo: Krompir za se-
me. Zmaga žita. Okuženje zemlje. Plačeva-
nje zaostalih davkov.
Čebelarstvo: Dr. J. Ličan: Mendelizem
in čebelarstvo. Spomladna paša.
Zadružništvo: D. Doktorič: Dopisovanje
pri zadrugah. Zadruga in poskusi z umet-
nimi gnojili.
Vprašanja in odgovori.
Gospodarski koledar: Kmetovalec v fe-
bruarju.
Tržni pregled.

Listnica uredništva: Januarjeva številka
je izšla v drugi polovici meseca, februar-
jeva koncem prve polovice, marčeva pa iz-
ide prve dni marca. Zato so vsi sotrudniki
najuljudnejše naprošeni, da dopošljejo
gradivo vsaj do 27. t. m.

Listnica uprave: Februarjevo številko
sino razposlali še vsem starim naročnikom,
marčevo dobe pa samo oni, ki plačajo na-
ročnino do 1. marca.

Kdo je plačal? Iz Hudajužne smo prejeli
po poštni položnici 12.— L brez naslova
odpošiljatelja. Kdor je poslal, naj javi na-
slov. Odposlano je bilo 2. t. m.

Cena oglasom.

Stran	1 štev.	6 štev.	celo leto
1	100 L	350 L	500 L
1/2	60 „	200 „	300 „
1/4	40 „	120 „	180 „
1/8	25 „	65 „	100 „

Zadruga!

Vse potrebne tiskovine in mape za
menice dobite pri „Zadružni Zvezi“,
v Gorici.

Nabava semenske ajde.

Podpisana Zveza je pripravljena zagoto-
viti semensko ajdo vsem kmetovalcem, ki
jo pravočasno naroče. Ker moramo naba-
viti ajdo iz inozemstva, se na prepozna na-
ročila ne bomo mogli ozirati.

Zadružna zveza v Gorici, Corso Verdi 37.

Mlekarske in sirarske potrebščine.

Podpisana Zveza ima v svojem uradu na
razpolago najrazličnejše mlekarske in si-
rarske potrebščine, kot posnemalnik tvr-
dke »Persoons« (izborna belgijsko blago),
vrče za mleko, obode za sir, platno, mlečne
gostomere itd. Vsak si lahko ogleda.

Sestavljamo brezplačno proračune za
cele sirarne in maslarne.

Zadružna Zveza v Gorici.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV. Štev. 2
Februarja 1925

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Gozd naš kapital.

V milem pomenu besede je kmet tudi kapitalist kakor je vsak, ki kaj lastuje. Kmetov kapital so njegove njive in travniki, njegovi sadovnjaki in vinogradi, njegova živina, poslopja in orodje in končno njegov gozd. Pri umnem in varčnem gospodarju opazamo, da se mu kapital vsako leto večja in v isti meri se večja njegova neodvisnost in njegovo blagostanje. Pri manj umnem varčnem gospodarju njegov kapital stoji na mrtvi točki, ne propada a tudi ne raste. Kajpada, če je kmetov kapital premajhen, da mu komaj krije njegove življenjske potrebe, ni mogoče pričakovati, da bi naraščal, če kmet ne zniža svojih izdatkov. To je pa stvar, ki se da mnogo lažje izvršiti na papirju kot pa v vsakdanjem življenju. Toda kmet, ki mu ne zadoščajo več donosi njegovega kapitala in začne polagoma jemati od kapitala samega, se pomika proti gospodarskemu polomu. Dokazov resnice najdemo za to v vsaki vasi dovolj.

Različne vrste kmetovega kapitala so tako tesno vezane med seboj, da ne moremo nikjer odkrušiti kosa, ne da bi občutili potem izgubo vsepovsod. Naprimer, ko hitro prodamo eno govedo iz hleva, pridelamo manj gnoja, pridelki na njivah se v isti meri zmanjšajo, zmanjšani pridelki pomenjajo manj prašičev v svinjaku in manj prašičev v svinjaku pomenja še manj gnoja. Potem so druge izgube: če je prodano živinče bilo krava, bomo vsako leto imeli eno tele manj prirastka in za eno kravo manj mleka. Zaradi premale množine gnoja bomo prisiljeni vsaj deloma opustiti gnojenje sadovnjakov in travnikov. Posledica bo manj sadja, manj sena, ki bo po vrhu

vsega tudi slabše kakovosti, kajti seno z negnojnih travnikov je vedno slabše, manj redilno, kakor ono z gnojnih. Iz slabšega sena pride potem tudi slabši gnoj. Tako vidimo, da z izgubo ene same krave trpi takorekoč vse naše gospodarstvo.

Toda gozd je kapital povsem zase. Človek lahko poseka drevo brez vidnih zlih posledic. Pravim »brez vidnih«, kajti to še ne pomenja, da zlih posledic ni. Posekati hrast je lahko toda sto let je treba čakati predno zraste drugi. Tradicija trdi, da stojijo Benetke na kraških hrastih in glejte, posledice tedanjega iztrebljenja gozdov občutimo po tolikih stoletjih še vedno. Hudi nalivi v gozdu ne morejo narediti posebne škode, kjer pa ni gozda tam odplavljajo rodovitno prst v potoke, da je za vedno izgubljena. Potem pa solnce in vetrovi razrušijo izprana tla, da rastlinstvo ne najde več obstanka tam.

Pred dobrimi tridesetimi leti so pri nas začeli kmetje z intenzivnim zasajanjem gozdov. Najprej so posadili na tisoče in tisoče jelševih sadik. Potem je priskočila na pomoč država in dala na razpolago smrekovih, macesnovih in borovih sadik v obilici. Naši do tedaj z brinjem in robido obrastli hribi in bregovi so kar čez noč dobili lepo zeleno obleko. Bil je tako položen temelj kapitalu, ki je naraščal sam. In danes predstavljajo naši gozdovi — navzlic svoji mladosti — neprecenljivo bogastvo. Toda zasajanje je prejenjalo in danes se opaža povsod samo izstreljanje.

Na naših cestah se opaža vsak čas vozove hlodov, ki se pomikajo proti postajam. Za malenkosten denar se dopušča oropanje parcel edine vrednosti, ki jo ima-

jo. Najprej so šli nasadi orehov po vaseh in ob cestah. Bili so prodani brez nujne potrebe za denar, ki je komaj da nadkrilil skoro vsakoletni dohodek oreha. Skrbni in razumni kmetje se niso dali premakniti od malenkostnih svot, toda med te ni spadala pretežna večina. Orehom so sledili debelejši borovci in deloma tudi macesni, na Pivki padajo smreke. Bukovi gozdovi se spreminjajo v oglje. Trgovci prihajajo in kupujejo jelše; v teh dneh se pomikajo iz naših brd breze. In tako gre ena vrsta dreves za drugo, zasaja pa ne nihče. Izkupiček izginja brez vidnega haska, gozdni kapital pa pada. Koliko časa bo šlo tako, jaz ne vem.

Naši gozdovi niso samo vrednost sama na sebi temveč so koristni tudi našemu sadjarstvu in poljedelstvu kot ohranjevalci vlage v zraku. Vlaga v zraku namreč omejuje izhlapevanje vode iz zemlje in vsled tega suša ne gospodari tako uničujoče v tistih krajih, ki so obdani z gozdovi. Nadalje so gozdi ovira burji in sploh močnim vetrovom, kar je zlasti za sadjarstvo važno, ker je manj izgub vsled odtresanja sadja.

Toda zdaj pride vprašanje, v kakšno korist nam bo gozd sam, če ne bomo smeli sekati v njem. Moj namen sploh ni, da bi

s svojim svarilom poskušal ustaviti vsako izsekavanje. Gozd je naš kapital, naša gospodarska dolžnost je pa varovati ta kapital, da se ne zmanjša. Za svojo lastno rabo, za slučaj nujne potrebe, pomagajmo si z gozdnim bogastvom, če ga imamo. Sekajmo, toda sekajmo z veliko previdnostjo. Imejmo vedno pred očmi jutrnji dan, kajti tudi jutri bomo živeli in ne samo danes. Velika nezmisljenost je naprimer prodati svoje drevje za malenkostno ceno, ki sploh ne odgovarja škodi, potem pa kupovati gradbeni in drugačen les v skladiščih za neprimerno visoke cene. Poleg tega pa pomnimo, da živimo zdaj v deželi, ki ni bogata na gozdovih in zato bomo takorekoč vsako drevo lahko prodali kadarkoli bomo hoteli. Cena lesu ne bo padala nego bo od leta do leta naraščala.

Končno pa se moramo potruditi za nove nasade. Vse je dobro karkoli storimo v tem oziru. Želod in kostanj sadimo po naših brdih lahko vsak dan, če ni ravno zemlja zmrznjena. Če želimo smrekovih ali drugačnih sadik poskrbimo že zdaj zanje, če hočemo saditi ob koncu zime. Zasajajmo kjerkoli moremo in kadarkoli moremo.

France Magajna.

Živinoreja in živinozdravništvo

Razkuževanje hlevov.

V zadnji številki »Gospodarskega lista« je bil priobčen daljši članek o bakterijah, katerih se nahaja na milijone in milijone v naši okolici. Rečeno je bilo, da niso vse bakterije škodljive, mnogo jih je tudi koristnih našemu zdravju in tudi našemu gospodarstvu.

Mi se moramo bati in čuvati škodljivih bakterij. Vse nalezljive bolezni, kakor kolera, jetika, kuga, itd. itd. so posledica posebnih bakterij. Isto velja tudi za vse živalske nalezljive bolezni. Vzrok rdečici pri prašičih ni vročina, temveč neka bakterija, ki se v primerni vročini najhitreje širi. Slinavka ni posledica slabe hrane in tudi parkljevki ni vzrok gnoj v hlevu, pač pa se bakterije te hude bolezni, ki ravno

sedaj zelo hudo razsaja, v umazanem hlevu kaj rade razvijajo in hitro množijo. Isto velja tudi za jetiko pri živalih, za kužni katar na spolovilih in sploh za vse nalezljive bolezni.

Mnogi poskusi so pokazali, da imajo bakterije svoje prijatelje in svoje sovražnike. Prijatelji bakterij so predvsem primerna vlaga in primerna toplota, potem pa tudi ostanki hrane, predvsem bogati na dušiku, katerega rabijo bakterije za zgradbo svojih teles.

Sovražniki bakterij so predvsem močni solnčni žarki in visoka ali nizka stopinja toplote. Srednja toplota (25—45 stopinj Celzija) je prijatelj.

Življensko moč bakterij lahko precenimo na mleku. Ako bi ohranilo mleko dolgo

časa ono toploto, s katero zapuščča živalsko telo, tedaj bi kmalu postalo kislo, mleko bi se zjelo, zgostilo. Vzrok zgostitve so mlečnokislne bakterije, ki se najbohotnejše razvijajo pri toploti od 30 do 50 stopinj Celzija. Takoj pri molži ima mleko okoli 35—40 stopinj toplote. Ako je mrzlo, se mleko ne zje tako kmalu, ker se bakterije ne morejo hitro množiti. Prav pri nizki stopinji bakterije sploh pomrejo. Isto velja tudi za visoke stopinje toplote in znano je, da po letu mleko pasteriziramo, to se pravi, segrejemo na toploto nad 60 stopinj Celzija. S segrevanjem uničimo, ubijemo bakterije.

—:—

Umevno je, da se nahaja v naših hlevih zelo mnogo bakterij, predvsem pa mnogo škodljivih bakterij. Ako je hlev slabo zidan, je bakterij posebno mnogo, ker imajo potem bakterije vse predpogoje, da se morejo ugodno razviti. V hlevu je vedno precej vlage, ker izdihavajo živali vlažen zrak. Vlogo opazimo najboljše v hlevih z betonskim stropom, posebno ako v zidovju ni posebnih oddihal. Vlaga se nabira na stropu in vsakotoliko časa pade kaplja na žival, katera postaja vsled tega vedno bolj nervozna. V hlevih je seveda tudi mnogo toplote, ker jo proizvajajo živali same. Toplota in vlaga samo pospešujejo razvoj bakterij in ako vlada v hlevu še velika nečistost, ako nimajo solnčni žarki nobenega dostopa, tedaj imajo bakterije popolnoma vse predpogoje za svoje življenje.

Koristnih bakterij je v hlevu zelo malo ali pa nič, tam je dom slabih, škodljivih bakterij, ki pokažejo svojo moč posebno pri nalezljivih boleznih ali pa nam počasi uničujejo naš živalski kapital.

Umni kmetovalec mora uničevati in onemogočati delovanje škodljivih bakterij. Kako pa jih bo uničeval in onemogočal, ako jih pa ne vidi? Ali jih je sploh mogoče uničiti in kako?

Predvsem moramo kolikor mogoče onemogočiti razvoj bakterij, kar bomo dosegli s tem, ako ne dovolimo, da bi se v hlevu nabirala vlaga. Za odvod vlage mora imeti hlev oddihala, pa naj bodo okna ali kakšna druga, napravljena v zidu. Toplota mora biti v hlevu, a ni potrebno, da bi bila pre-

velika. V hlevu mora vladati čistost, hlevi ne smejo biti mokri in umazani vsled neodtekajoče gnojnice in nabirajočega se blata. To ne spada v hlev, pač pa v gnojnišno jamo, v hlev spada suha stelja, drugega pa nič.

Podpirati moramo tudi one činitelje, ki bakterije ubivajo. Tu pridejo v prvi vrsti vpoštev solnčni žarki, ki so najhujši sovražnih bakterij. Niti ena bakterija ne vzdrži solnčnim žarkom in zato naj ti imajo kolikor mogoče dostopa v hlev. Hlev mora biti tudi večkrat prezračen, prepihan, da zrak odnese s seboj marsikak tisoč bakterij.

Kljub temu pa ne bomo spravili iz hleva vseh bakterij, še mnogo jih bo tam ostalo. Večino bakterij pa vendar lahko uničimo, in sicer s takoiimenovanimi razkuževalnimi sredstvi. Solnčni žarki so tako razkuževalno sredstvo, druga sredstva so pa taka, da jih moremo kupiti v drogeriji ali lekarni ali pa tudi dobiti drugje. Najbolj znani in najlažje uporabljivi sredstva sti sledeči dve:

1) *Živo apno*. Vsak živinorejec more priti precej po ceni do tega izbornega razkuževalnega sredstva. Apno najlažje uporabljamo v obliki apnenega mleka, katerega pripravimo na ta način, da razstopimo v vrču vode nekoliko živega apna in dobro premešamo. V splošnem naj se uporablja 10% raztopina, katero dobimo na ta način, da raztopimo v 10 litrih vode 1 kg živega apna. S tem apnenim mlekom moramo večkrat poškopiti cel hlev, strop, pod in stene.

Hlev moramo tudi večkrat pobeliti, pri čemur pa ni potrebno gledati na to, da ni po zidih nobenih lis, to se pravi, da ni baš potrebno, da bi bilo to delo tako skrbno izvršeno kot v sobah. Ponekod imajo navado, da hlev pobelijo o Veliki noči ali pa pri nastopu jeseni, okoli sv. Mihaela. Vsaj enkratno beljenje bi moralo priti v navado vsakega kmetovalca.

2) Zelo dobro razkuževalno sredstvo je potem *kreolin*, katerega uporaba bo tudi morala priti v meso in kri našega kmetovalca. Kreolin ne rabimo samo za razkuževanje hlevov, temveč tudi za uničevanje živalskega mrčesa. Kreolin uporabljamo v 2% raztopini, to je $\frac{1}{2}$ l kreolina na 25 l vode.

Drugi razkužil ne bomo naštevili, ker sti ti dve najlažje dosegljivi in bi bilo zadostno, ako se bi živinorejci vsaj enega oprijeli, eno uporabljali.

Glede razkuževanja si pa moramo zapomniti to, da nam uspe razkužitev najbolj tedaj, ko je hlev popolnoma čist, to se pravi, ako so pod in jasli pometene. Odstranjene morajo seveda biti tudi vse pajčevine, katerih ni baš malo po naših hlevih.

Razkuženje hleva je nujno potrebna vsaj enkrat na leto, večkrat pa tedaj, ako se je pojavila v okolici kakšna nalezljiva bolezen. Tak primer imamo letos, ko razsaja v deželi slinavka in parkljevka. Večkratno razkuževanje je letos torej na mestu. Na vsak način pa moramo razkužiti hlev, ako je bila v hlevu samem kakšna nalezljiva bolezen. Takoj, ko se je bolezen, — reci-mo slinavka in parkljevka — pojavila v hlevu, moramo hlev razkuževati vsak dan (poleg posebnega negovanja živali); takoj po prenehanju bolezni moramo napraviti splošno - generalno razkužitev, ki naj bo izvršena prav temeljito. Tedaj naj se pazi tudi na lesene jesli, katere bi bilo najboljšje sežgati ali pa vsaj obrisati s cunjjo, katero smo prej namočili v 2% kreolinu. Ako imamo betonske jasli, jih moramo dobro oprati, najboljšje z vročo vodo, v kateri smo razstopili nekaj navadne šode.

Po prenehanju bolezni moramo razkužiti sploh vse orodje, ki se rabi v hlevu, tako verige, hlevsko posodo, grablje in vile, itd. Za to je najboljša vreča voda z malo šode.

Pri vsem pa ne smemo tudi pozabiti na razkužitev živali, o čemur pa bomo govorili enkrat prihodnjič.

Prašiči se dobičkanosni.

Letos se je pojavilo v naši pokrajini zelo mnogo kupcev, ki so pokupili in odposlali v Turin, Milan in v druga italijanska mesta zelo mnogo pitanih prašičev. Cene so bile različne, v splošnem od 7—8 lir za kg žive teže. Marsikateri kmetovalec je dobil za prašiča 1000 in tudi 1500 L, ali pa še več.

Kaj pomeni 1000 ali 1500 lir. Ta svota pomeni skoraj ravnolično kosmatega dohodka, ki pride vsakemu gospodarju zelo prav. Da dobimo pravi dohodek, moramo odšteti nakupno ceno mladega prašiča v znesku 100—200 L, potem stroške za re-

zanje in cepljenje, in še približno 100 do 200 lir za koruzo in krompir, krmo, katero bi lahko prodali ali pa smo jo morali kupiti. Ako odbijemo vse navedene stroške, nam kljub temu ostane še najmanj 500 lir, pa tudi 1000.

Ako bi mi sicer računali vse stroške za prašiča ter si zaračunali vse delo in najmanjše stvari, ki jih je prašič požrl, bi najprej izračunali, da prašičereja sploh ni gospodarsko pametna, a dejstvo je, da se pre-redi prašič predvsem s takó hrano, ki bi šla v odpadke in izvršeno delo bi drugače sploh ne bilo plačano.

In to je ravno oni činitelj, katerega moramo vpoštovati pri prašičereji, da se namreč izrabi vsak odpadek, vsaka obloda, in da je tudi najmanjše delo plačano.

Nadalje moramo vpoštovati dejstvo, da imamo s prašičem opravka samo eno leto, in da nam ni potrebno čakati za plačilo več časa. Prisluziti v enem letu 500 ali 1000 lir in še več, brez da bi trpelo ostalo gospodarstvo, pa ni malenkost.

V tem oziru bi mogli prašičerejo primerjati z gojenjem sviloprejk, ki nam da res skozi nekaj tednov mnogo dela, a smo po izvršenem delu toliko bolj nagrajeni.

Prašičereja je dobičkanosna, to je uvidel že marsikdo, skoraj bi rekli, to je uvidel že vsak naš kmetijski gospodar. Vendar pa ne smemo misliti, da se nam ni potrebno brigati za prašiča. Tudi prašič potrebuje nege, ne sicer celodnevne nege, a vsaj vsakodnevne.

Predvsem mora imeti prašič primeren hlev. Za hlev ni dobra vsaka luknja, hlev mora biti zračen in suh. V tem oziru se pri nas zelo mnogo greši. Večkrat mora ležati prašič v blatu in zato prav ne uspeva. V primernem hlevu bo prašič vedno držal red in ležal bo vedno na enem mestu, katerega ne bo onesnažil. Ako pa hlev ni primeren, ako nima poda in je v njem mnogo blata, tedaj postane tudi prašič nemaren v svojem zadržanju, pa tudi v svojem razvoju. Hlev naj bo v zimskem času tople, a ne zaduhel.

Pri prašičih moramo potem paziti na krmo. Posebno za mlade prašiče je nujno potrebno, da jim damo med oblodo malo klainega apna, da ne dobe kruljastih nog in v splošnem slabih kosti.

Mlekarstvo

Nepotrebne mlekarne.

Z zadovoljstvom lahko vzamemo na znanje, da se je oprijelo naše ljudstvo z velikim veseljem mlekarske organizacije. Mlekarske zadruge rastejo kot gobe po dežju. Marsikje se ustanovitev pripravlja in v kratkem bomo imeli toliko mlekar, kot jih nismo imeli nikdar prej.

Organiziranje mlekar, samoposebi je razveseljivo in živinorejci se morajo povsod organizirati, ker v organizaciji je moč, samopomoč in sila. Organizaciji pa morajo biti postavljene tudi gotove meje, in sicer: mlekarske zadruge ne smejo biti pregoste ter zato nesposobne za samostojen obstoj.

V naših Gorah imamo vse polno mlekar, ki dobivajo dnevno okoli 150 l mleka. Iz tega mleka izdelujejo maslo in sir ali pa samo en izdelek. Imeti morajo vse potrebne stroje, imeti morajo lastnega mlekarja, ki dobiva isto plačo, kot da bi predelal dnevno po 500 ali še več litrov mleka.

V krajih, kjer ni vsega mleka za eno srednjo mlekar, imamo kar po dve, tri in celo še več mlekar. Krasen primer nam nudi v tem oziru cerkljanska občina. Pred vojno smo imeli v občini dve znatnejši mlekar, danes jih imamo 10 in ustanoviti jih mislijo še kakšnih 5. V Novakih imajo danes eno mlekar, a mislijo ustanoviti še dve podružnici, ki bosti sami predelovali svoje mleko, izdelke pa vnovčevali potom centrale - sedanje mlekarne. V celih Novakih pa ne spravijo skupaj 500 l mleka in za to količino hočejo imeti tri mlekarne, tri mlekarje, trikratne stroje, itd., z eno besedo trikratne stroške. Kam pridemo po tej poti? Ako se bodo še malo skregali, kar ni izključeno, se bodo podružnice osamosvojile in mogoče zopet cepile v še manjše organizacije, ki bodo imele potem po 50 l dnevnega mleka. Koncem koncev bomo prišli do tega, da je najboljšo izdelovati maslo in sir v domači hiši iz lastnega mleka.

Bistvo organizacije tiči v tem, da družimo majhne celote v veliko, da na podlagi organizacije dosežemo nekaj, kar sami ne moremo. Vsled majhnih mlekar je čisto mogoče, da se bo v slučaju krize pojavila tudi konkurenca med počasnejšimi mlekar, ker vsaka bo hotela oddati svoj izdelek. Ne smemo misliti samo na današnje razmere, ko mlečne izdelke razmeroma lahko oddamo, misliti moramo tudi na take čase, ko se bo izdelke težko oddalo. In tedaj bo ogenj današnjega organiziranja potihnil, marsikateri dober član bo postal nezaupljiv in bo zgubil sploh vsak smisel do mlekarske organizacije. Pri vsem pa moramo upoštevati še dejstvo, da velike mlekarne lažje poiščejo in tudi najdejo odjemalca, stalnega odjemalca kot majhne. Mislimo moramo tudi na take čase, tudi na jutranji dan.

Kaj naj torej storimo? Kmetje, ne cepite se, ker to bo pogin Vaše organizacije. Majhne celote moramo družiti, ker le z močno organizacijo bomo mnogo dosegli. Pa bo kdo rekel: Kako naj jaz nosim mleko tako daleč, imam do mlekarne eno uro. Ako napravimo tukaj mlekar, bom jo imel pred nosom. Vse take ugovore moramo upoštevati in nekaj ukreniti tudi v tem oziru.

V zglede naj nam bo Švica. Od švicarskih sirov je najbolj znan ementalški sir, kate-rega en hleb tehta navadno 60 kg. Za en hleb takega sira rabimo približno 600 l mleka. Ali so v Švici drugačni kraji kot pri nas? Ne! Tudi tam so kinetije in skupine hiš ena od druge zelo oddaljene, a zato si niso Švicarji ustanovili mlekar »pred nosom«, temveč nosijo ali vozijo mleko v skupno mlekar, ki je včasih tudi tri ure in še več oddaljena. Seveda ne nosi vsak kmet vsaki dan samo lastno mleko v mlekar, temveč tam so uredili takomenovane »zbiralnice mleka«, kjer se mleko zbira iz okolice in ga potem skupno odnesejo ali odpeljejo v oddaljeno mlekar. Za prevažanje mleka iz zbiralnice v mlekarne imajo v Švici posebne vozove za zmeteh

in tudi posebne vrče, ki so nam tudi dosegljivi.

Svicarjem moramo slediti, ker le tako bomo prišli do močne mlekarne organizacije, ki bo lahko nekaj veljala. Ideal bi bil, da bi imeli na Tolminskem le nekaj malo mlekar, recimo pet ali največ deset, te pa bi bile močne. Ali bomo do tega kedaj prišli? Tako kimalu ne, a potrebe in prilike nas bodo izpametovale.

—:—

Kaj je namen zgornjih vrstic? Ni namen, da bi se takoj vse naše mlekarne združile v velike mlekarne. Sčasoma se bo tudi to zgodilo, a za enkrat vsaj prenehajmo z nesmiselnim cepljenjem že itak malih obstoječih mlekar. Pustimo enkrat besedo našemu razumu in ne našim strastem, ki nam ne dovolijo, da bi živeli kot bratje v družini, temveč tako kot sovražniki. Ne

delajmo nepotrebnih težkoč. Postavimo si cilj, da bomo imeli malo mlekar, a te močne, po posameznih krajih pa da bomo imeli zbiralnice za mleko.

Pa zopet bo kdo rekel: Kaj pa ti sanjaš? Pri nas so slabe poti zapade sneg in zamesti. Tudi to je res, a ne v taki meri, kot hočejo nekateri trditi. Marsikje, da marsikje, bi se že danes lahko spremenile samostojne mlekarne v nabiralnice mleka. Komu pa je tudi to podobno, da nosijo ponekod živinorejci svoje mleko mimo ene mlekarne v drugo.

Živinorejci! Pomislimo malo, pomislimo na posledice takega ravnanja, na posledice takega drobljenja organizacije. Naša dolžnost je, da pustimo potomcem močno organizacijo, ne pa drobcev. Potomcem moramo pustiti drevesa, ne pa grmičevja, da se nas bodo spominjali s hvaležnostjo, ne pa s posmeškom na ustih.

				Sadjarstvo				
--	--	--	--	-------------------	--	--	--	--

Sadjarstvo na Goriškem.

(Nadaljevanje.)

Sadjarstvo v brdnatem delu.

Sem spadajo goriška Brda in Vipavska dolina od Šempetra in Šempasa pri Gorici čez Rihenberg in Ajdovščino do Šentvida pri Vipavi. Rodovitnost zemlje, posebno pa miho in zmerno podnebje pospešujeta razvoj sadjarstva, ki se je marsikje razvilo v pravo sadjarsko obrt.

To ozemlje rodi znamenite črešnje, ki se pojavljajo od srede maja naprej na oddaljenih tržiščih Osrednje Evrope. V Brdih in Vipavski dolini pa uspevajo tudi marelice, breskve in zgodnje hruške, ki zadobivajo vedno večjo važnost.

Seveda tudi v brdnatem delu Goriške (Brd in Vipavska dolina) najdemo zelo malo pravih sadovnjakov, sadno drevje raste večinoma med vrstami trt, v navadnih vrtovih ali pa po senožetih. V svetovni vojni so goriška Brda najbolj trpela in imena Števerjan, Oslavje in druga so znana vsakemu prebivalcu Italije. Vsled vojnih

dogodkov je sadjarstvo zelo nazadovalo in je danes nujno potrebna obnovitev, ki se tudi počasi vrši.

Gojenje črešeni.

Vrednost pridelka črešeni iz Brd in Vipavske doline je bil cenjen v l. 1898 na 1 milijon kron. V naslednjih letih se je pridelok še za mnogo zvišal, pa četudi vzamemo za podlago omenjeno svoto, bi predstavljala danes vrednost nad 4 milijone lir.

Najvažnejše vrste gojenih črešeni so sledeče: *Zgodnje renške črešnje* niso sicer zelo žlahтна vrsta, a so zelo zgodnje in se pojavijo na trgu že v začetku maja. Za tem dozore *Zgodnje goriške črešnje* ki se pojavijo na trgu približno 10 dni za renškimi (naše ljudstvo jih imenuje Cepljenke ali Vipavke). Ta vrsta črešeni je najbolj proslavila goriške črešnje na oddaljenih trgih. Sad je debel, kožica živo-rdeča z belkastimi pegami, srdica je zelo mesnata, belkasta do rumenkasta, sladko-kislatega, prijetnega in aromatičnega okusa. Ta vrsta izborno uspeva na soldanastih tleh Vipavske doline in že pred vojno so računali, da spa-

da več kot polovica vseh gojenih črešenj navedeni vrsti, ki rodi redno in izdatno ter kljubuje tudi črešnjevi muhi (ni črviva). Smatra se, da je ta vrsta najboljša črešnja za izvoz, in je tudi ravno ona pospešila izvoz ostalih sadnih vrst.

Med drugimi vrstami gojijo tudi *belo hrustavko*, *belo-rdečo Dunajsko*, ki nosi to ime zato, ker jo Dunajčani zelo iščejo; zori sredi meseca junija. V zadnjem času goje tudi mnogo *črnih tarčentark*, črešnjo *Napoleonko* in katero drugo. Mlajši nasadi črešenj spadajo predvsem trdim vrstam črešenj, ki so bolj godne za izvoz, ker vzdrže dolgo trajno prevoznjo.

Trgovina in izvoz.

Izvozne številke in odgovarjajoče cene ter vrednost izvoženih črešenj v l. 1924 so razvidne iz spodaj navedenih razpredelnic, ki dokazujejo važnost izvoza. Kot izvozna središča prihajajo v poštev predvsem Gorica in Krmin, kjer pa ne kupujejo samo izvozničarji domačini, temveč prihajajo sem tudi inozemski trgovci, ki sami kupujejo sadje in ga odpošiljajo v inozemstvo.

Gojenje drugega sadja.

Za črešnjami so najvažnejše hruške in jabolke, katere goje kmetovalci ravnotako kot črešnje med vrstami trt, v vrtih in sežogetih.

Med zgodnimi hruškami so vredne opombe predvsem formentinke, potem pa tudi hruška-smokva, neka domača vrsta, ki spoda k maslenkam. Nekoliko razširjene so najrazličnejše vrste, kot anžulemka, die-lova maslenka, Hardepontova maslenka, zimska dekanka, viljamovka, pastorovka, esperenova bergamotka, avranška, zimska Nelis, itd.

Med vrstami jabolk so zastopane: kanadska reneta, parmena, štajerski mašancgar, aleksandrovo jabolko, rdeči jesenski kalvil, baumanova reneta, itd.

Mnogi posestniki čistijo in negujejo drevesa, mnogi jih pa samo vsade in se zanje ne brigajo več kot toliko.

Vedno večjo važnost pa zadobiva gojenje marelic in breskev, predvsem zgodnjih. Splošno se opaža stremljenje k gojenju zgodnjih vrst sadja, kar je pač umevno iz zemljepisnih predpogojev: nemški, avstrij-

ski in drugi trgi Srednje Evrope zahtevajo predvsem zgodnje sadje, ko domača zemlja še ne rodi. Tega naj se zavedajo tudi posestniki in naj presodijo, kaj se jim izplača. (Konec sledi.)

Nabiranje cepičev.

Zdaj v februarju je najboljši čas za nabiranje sadnih in trtnih cepičev. Odlasati s tem delom do neposredno pred cepljenjem je zelo pogrešno. Cepiči, katere naberejo tik pred cepljenjem, so tedaj že močno sočni. Vsled tega poženejo taki cepiči zelo naglo, še prej, kakor so se prijeli. Posušenje cepičev je posledica takega ravnanja. Drugače je to pri cepičih, katere naberejo nekaj tednov pred cepljenjem. Taki cepiči še niso v soku in poženejo kasneje, šele tedaj, ko so se prijeli.

Cepiče je nabirati le od plemenitih in dobrih vrst. Zlasti moramo to upoštevati pri nabiranju cepičev v vinogradu iz znanih, od mene že večkrat poudarjenih razlogov. Pa ni dovolj, da upoštevamo samo vrsto sadnega drevesa ali trte, od katere vzamemo cepiče, ampak vedeti moramo kako dotična trta ali drevo rodi. Tega pa ne vidimo v tej dobi. Zato si pa moramo zabeležiti še pred trgatvijo take trte z vidnim znakom. Najboljše služi v to svrhu pobeljenje kolov takih trt z apnenim beležem. V sadovnjaku navadno tega ni potreba, ker pri majhnem številu dreves navadno vemo iz glave, katero drevo je rodovitno in katero ne. Pregovor pravi: »Kakoršna mati, taka hči«, kar velja tudi za drevo in trto. Zato, kmetovalci, upoštevajte to dejstvo in režite cepiče samo od rodovitnih trt in dreves. Nekateri režejo cepiče tudi od mladih dreves, ki niso nikdar še rodila. To je napačno, ker o drevesih, ki niso še rodila, ne moremo vedeti, kakšno rodovitnost bodo imela. Isto velja seveda tudi za trte.

Narezane cepiče zvežemo v snope in jih opremimo z leseno trščico, na katero s črnilnim svinčnikom zabeležimo vrsto. Tako zvezane snopiče hranimo do uporabe v hladni kleti, zakopane do polovice v vlažnem pesku. Na tak način ohranimo lahko cepiče do zgodnje spomladi, ne da bi se posušili ali pognali.

Just Ušaj.

Vinogradništvo in kletarstvo

Vinogradnikom v premislek.

1) V jeseni je prišlo v naše kraje nekaj dunajskih trgovcev, ki so bili pripravljene kupiti precej tisoč hl mošta. Plačali bi za mošt 1.30 L, a ne več. Ker pa so naši vinogradniki zahtevali višje cene, so dunajski trgovci odšli. Pokupili so potem nekaj vina v Istri, večinoma pa v Južni Italiji, kjer so vzeli v najem velike kleti. V celoti so kupili nekaj deset tisoč hl.

Kakšna je cena 1.30 L za mošt? Danes vidimo, da je bila ta cena za vipavsko vino zelo ugodna. Danes se nahaja vino v kleti, mnogo se ga je izsušilo, mnogo opravka smo imeli z njim itd. Ako bi tedaj dali mošt po 1.— L, ne bi slabo odrezali.

2) Ako pride v vas kupec za vino, katerega hoče kupiti večjo količino, pa pravijo nekateri vinogradniki: jaz ga ne dam, vino potrebujejo, ga iščejo, vino bo drago; nalašč vprašajo precej več, kot je resnična cena v okolici. Kupec sliši višjo ceno in odide.

Vprašajmo raje ceno, za katero smo pripravljene oddati vino, ali pa prav malo več, da imamo še prilike popuščati.

3) Vinogradnik je prodal vino po 1.40 L, a je prosil kupca, naj reče drugim, da ga je plačal po 1.50 L. Zakaj? Samo iz nečimernosti, ker hoče veljati v vasi, da je vino drago prodal, da ga ni »zavrgel«.

* *

Vina ne smemo zametavati, skušati moramo, da izvlečemo iz njega čimveč moremo. Vendar pa zavedajmo se, da s pretiranimi cenami nič ne dosežemo, ampak se samo osmešimo. Ako mislimo vino prodati, moramo zahtevati dnevne cene, ne pa za mnogo odstotkov višjih. Čimprej vino prodamo, temboljše je. Doseči pa moramo to, da bomo zopet prodajali mošt. Letos je bila prilika, a je nismo izrabili.

Impregniranje trsnega kolja.

Vsled visokih lesnih cen, je nabava novega trsnega kolja združena z velikimi stroški. Zato moramo posvetiti vprašanju, kako je mogoče ohraniti trsno kolje dalj

časa uporabno, vso našo pozornost. Trajnost kolja povečamo z impregniranjem. Impregniranje kolja ni nič drugega, kakor prepojitve lesa z antiseptičnimi sredstvi, ki preprečujejo gnilobo lesa. Taka sredstva so: modra galica, karbolineum, ter od premoga in sublimat. Za svež in sočen les rabimo modro galico, za suh les pa eno izmed ostalih snovi.

A) Impregniranje z modro galico.

V sto litrih vode raztopimo 5 kg modre galice. Nato postavimo kolje pokoncu v večjo starejšo kado ali orno in zlijemo toliko omenjene raztopine v posodo, da bo tekočina segala 30 cm visoko. V svežem kolju se bo začela sama tekočina dvigati in bo ob lepem solnčnem vremenu navadno v 3—6 dneh dosegla polovico višine kolja. Ob oblačnem in mrzlem vremenu se pa tekočina zelo počasi ali nič ne dviga. Zato vršimo impregniranje z modro galico le ob lepem in solnčnem vremenu. Kako visoko se je dvignila tekočina v lesu doženemo s tem, da kolj z rezilom narežemo. Do one višine, do katere je les poplavel, je segla tekočina. Če je tekočina dosegla polovico višine, je impregniranje končano. Kolje lahko posečemo že pozimi in ga tudi lahko olupimo, vendar tik pred impregniranjem posečeno kolje bolje vleče tekočino, kakor ono, ki je bilo že pozimi posekano.

B) Impregniranje z karbolinejem.

Karbolinej je črno olje, ki ima močan duh po kreozotu. Karbolinej se pridobiva v mestnih plinarnah. To olje je odlično sredstvo za impregniranje lesu, le impregniranje z njim je težje izvedljivo. Kolje moramo postaviti pokoncu v velik železen kotel, v katerega smo prej vlili toliko karbolineja, da bo kolje stalo pol metra globoko v tekočini. Nato zakurimo pod kotlom ogenj in kuhamo kolje dve uri v kipečem karbolineju. Po preteku dveh ur vzamemo kolje iz kotla in ga naložimo v skladnico. V tej skladnici mora kolje ostati vsaj pol leta, da izgubi duh po karbolineju. V na-

sprotnem slučaju bi se lahko grozdje navzelo tega duha in vino bi imelo duh po krezotu.

Enako se postopa tudi pri impregniranju s terom od premoga. S tem sredstvom impregniran les ni tako trajen, kakor oni, ki je bil impregniran z modro galico ali karbolinejem.

O impregniranju s sublimatom, četudi je ta način impregniranja trsnega kolja najuspešnejši, nočem pisati, ker je sublimat nevaren strup.

Impregnirano kolje je mnogo trpežnejše, kakor neimpregnirano. To nas uči sledeči praktični primer: Od impregniranih 1000 kolcev je ostalo po dvajsetih letih 490 dobrih, od istega števila neimpregniranih pa le 80. V prvem slučaju je moral posestnik nadomestiti v 20 letih le 510 kolcev, v drugem pa 920. Z impregniranjem kolja si je torej v dvajsetih letih prihranil pri vsakem tisoču kolja 410 kolcev. Bogato poplačan

trud in stroški za impregniranje! Vиноgradniki, impregnirajte torej vaše trsno kolje.

Just Ušaj.

MOTNOST VINA.

Letos je zelo mnogo motnih vin, posebno belih. Vzrok tiči v slabem grozdju, ki je bilo nagnito ali pa nezrelo.

Ako vsebujejo taka vina že dovolj žveplene sokislne, jim žvepla (tudi ne metabisulfiti) ne smemo dodajati, ubrati moramo drugo pot.

Poskusimo lahko s taninom, katerega vzamemo 15 gramov na hl. Najprej raztopimo tanin v žganju, potem pa raztopino zlijemo v sod. Ko je to delo opravljeno, pustimo skozi nekaj dni vsa okna in vrata kleti odprta, tako da pride v klet mraz, ki deluje čistilno.

Ako se kljub temu vino ne očisti, ga moramo čistiti.

Poljedelstvo in vrtnarstvo

„Murvina njiva.“

Kdor se je v zadnjih letih zanimal za trg svilodov, ve, kako lepe dohodke je mogoče doseči s sviloprejkami. Je sicer res precej sitnosti, skrbi in dela v onih dneh, ko črvički rastejo, a ves trud in vse skrbi so pozabljene oni dan, ko se dobi za svilode precejšen znesek.

Pri nas pa je gojenje sviloprejk zelo omejeno, ker je premalo murvinih dreves in je murvino listje zelo drago. Kdor nima sam dovolj murv, se s sviloprejkami skoraj ne more pečati. Kdor je navezan samo na kupovanje murvinega listja, ne more doseči izdatnega dohodka. Zato pa so začeli mnogi kmetovalci zasajati mlade murve in z veseljem lahko ugotovimo, da so predvsem goriški okoličani obsadili marsikatero pot z mladimi cepljenimi murvami.

Murva pa raste zelo počasi. To zelo žalostno stran ima murvino drevo, da je moramo čakati deset in več let, predno nam nudi malo izdatnejšo količino listja. Murvinega drevesa ne moremo prisiliti, da bi

hitrejše rastle, rast lahko samo malo pospešimo, ako drevesu gnojimo. delo, katerega bodo morali opravljati vsi oni, ki nočejo, da bi drevo samo kimalo, temveč se bohotno razvijalo.

Po starih pokrajinah Italije, pa tudi Francije in Španije se je danes udomačil drugi način gojenja murv, ker hočejo tamkajšnji kmetovalci izrabiti sedanje visoke cene za svilode, nočejo pa čakati, da bi se mlade murve razvile v drevesa. Tam se je udomačila takoimenovana »murvina njiva« ali italijanski »il prato di gelso« (pravilen prevod bi bil »murvin travnik«). Ta način sajenja murv se opaža tudi že pri nas in zato ne bo škodilo, da na kratko opišemo ta način gojenja murv, ker nam ni potrebno čakati 10 in več let, da pridemo do malo listja.

Bistvo »murvine njive« obstoja v tem, da se posadi njiva z mladimi murvami ravnotako, kot se posadi njiva z zeljem. Murve so gosto zasajene v ravnih vrstah. Zemljo med vrstami moramo pleti in čuvati

pred plevelom, celemu nasadu moramo gnojiti, tu pa tam tudi lahko med vrste kaj zasadimo, recimo zelje, ali kaj podobnega.

V »murvine njive« lahko spremenimo predvsem one njive, kjer je debela zemeljska plast, če le mogoče ilovnate narave. Njiva tudi ne sme biti podvržena pomladnim slanam.

Predno zasadimo murve, moramo zemljo globoko preorati in ji dobro pognojiti. Najboljši gnoj je domač hlevski gnoj, kateremu dodamo po 2 kg superfosfata na vsakih 100 štirjaških metrov zemeljske površine.

Za zasajanje so seveda najboljše cepljene murve, ker se cepljena murva ravno tako razločuje od necepljene, kot žlahtno jabolko od divjaka. Predno zasadimo mlade murve, moramo napraviti majhen jarek, ki naj pa bo globok vsaj 50 cm, širok pa 25 cm. Jarki odgovarjajo vrstam, v katerih zasadimo murve. Vrste naj bodo oddaljene ena od druge po 70—100 cm, murve v vrstah pa 40—50 cm. Murve naj bodo zasajene tako globoko, da pride cepljeno mesto za kakšen cm pod površino zemlje.

Obdelovanje »murvine njive« obstoja v tem, da ne dovolimo plevelu, da bi se bolotno razrastel ter da zasajena drevesca pravilno obrezujemo. Iz vsakega drevesca se mora razviti majhna glava, iz katere rastejo poganjki, ki jih potem obrezujemo. Seveda mora biti obrezovanje pravilno.

Ker so murve že meseca julija obrezane in ako je razdalja med vrstami dovolj velika, moremo zasaditi med vrste zelje, kateremu moramo seveda pognojiti in ga pleti. Večinoma pa moramo pri »murvinih njivah« računati samo na pridelek murvinega listja in na nič drugega.

Ne vemo, koliko »murvinih njiv« bo nastalo v naši deželi, najprej pa zelo malo. Eno pa bi bilo umestno in to je, da bi se napravile ob poteh, ki imajo trnjeve žive meje, žive meje iz murvinih drevesc. Ni potrebno, da bi bila drevesca visoka, pač pa naj bi bili poganjki lepo prekrižani. Taka, posebno stara živa meja je tako trdna in varna kot vsaka trnjeva, ima pa to prednost, da se v njivo ali v senošet tako ne širi kot trnjeva živa meja in da daje letno precejšen dohodek, to je murvino listje, ki je za gojenje sviloprejke nujno potrebno.

Krompir in gnoj.

Da gnije toliko krompirja, je med drugim kriv tudi gnoj. Večkrat smo že pisali, da svež hlevski gnoj ni mnogo prida za krompir, smelo pa tudi trdimo, da star, preperel in udelan gnoj tudi mnogo ne koristi. Izkušnje so pokazale, da krompir najboljše obrodi v zemlji, ki je bila pred enim letom dobro gnojna in kateri smo dodali še malo umetnih gnojil.

Glede umetnih gnojil navajamo samo izjavo g. Peršiča iz Šempasa pri Gorici, ki je rekel, da ne bo sadil več krompirja brez superfosfata. Takih izjav je podalo že mnogo kmetovalcev. Kdor je poskušal pri krompirju superfosfat, je bil zadovoljen. Ne bi smeli gnojiti pa samo s superfosfatom, morali bi dodati tudi malo kalijeve soli. Na 100 štirjaških metrov zadostuje 6 kg superfosfata in 2 kg 40% kalijeve soli. Obe gnojili premešamo in jih podgrebemo vsaj 14 dni prej, kot vsadimo krompir. Krompirja itak ni potrebno saditi samo v podolgovate jamice, zadostuje tudi pod motiko.

Torej zapomnimo si: Sadimo krompir na njivo, ki je bila prejšnje leto dobro pognojena z navadnim hlevskim gnojem, letos pa pognojimo samo z umetnimi gnojili, to je z mešanico superfosfata in 40% kalijeve soli. Kdor ne veruje, naj poskuša, ako noče poskušati v velikem, naj poskuša v malem. Večjo količino umetnih gnojil, kot smo zgoraj svetovali naj se ne uporablja.

ZATIRANJE POLJSKIH MIŠI.

Na goriškem polju, posebno v planem delu, so se močno razmnožile poljske miši, ki povzročajo na travnikih in na vrtih veliko škodo.

Urad za kmetijski potovalni pouk v Gorici opozarja kmetovalce, da so po zakonu obvezani zatirati poljske miši. Prizadeti naj se obrnejo do urada za kmetijski potovalni pouk, via Trieste 43, kjer dobe strup za zatiranje miši in vsa v to potrebna navodila.

Več ljudi je napravilo zdravje vsled zapravlivosti, nego vsled varčnosti.

Splošno gospodarstvo

Krompir za seme.

S semenskim krompirjem so zalagale naše Gore skoraj celo deželo. Mnogo voz krompirja je prišlo iz Banjške planote, iz Tolminskega in Kanalskega v Gorico, mnogo vagonov krompirja je šlo iz kolodvora pri Sv. Luciji v Gorico, Trst in Istro. Beli gorski krompir (vrste »Kamnik«) je bil iskan daleč na okoli, a letos ga je zelo malo, ga ni skoraj nič. V Gorah samih je segnilo zelo mnogo krompirja, tako da ga ne bodo imeli nekateri kmetje niti sami za svojo saditev?

Kam bomo šli po krompir, tako se vprašuje marsikateri kmetovalec v goriški okolici, v Vipavski dolini pa tudi drugod. Kam? Ali ga ni mogoče uvoziti?

Marsikdo je mislil, da ga je mogoče, a ga ni. Uvoz semenskega krompirja je danes navezan na sledeče določbe:

1) Tvrdba, ki bi hotela uvoziti semenski krompir, se je morala javiti že do 1. avgusta l. 1924. pri rastlinsko-zdravilnem zavodu v Milanu.

2) V prijavi oziroma v prošnji je moralo biti označeno, koliko krompirja se želi uvoziti ter od kje.

Tako prijavo oziroma prošnjo je vzel zavod v pretrés in ako ji je ugodil, je prej poslal na lice mesta (od kjer se hoče krompir uvoziti) svojega izvedenca, ki je ugotovil, ali je krompir zdrav ali ne. Stroški za izvedenca so šli v breme tvrdke, ki je hotela uvoziti krompir. Kdor ni napravil celotne te poti, ni dobil dovoljenja uvoza in umevno je, da je bilo danih zelo malo dovoljenj.

Torej za letos ni uvoza krompirja.

Za naše Gore in za celotno našo deželo bi prišel vpoštev krompir iz Jugoslavije, posebno iz Gorenjskega (okolica Kranja in Škofjeloke), kjer imajo približno tak krompir, kot je pri nas. Ta krompir bi prišel vpoštev za uvoz v večjih množinah, v manjših pa bi morali uvoziti nekaj krompirja iz Holandske v svrhu poskusa, ker je holandski krompir precej znamenit.

Kot rečeno, za letos ni nič, misliti pa moramo že sedaj na prihodnje leto. Zakonske določbe so bile izdane zelo pozno, tako da ni bilo mogoče do 1. avgusta ničesar ukreniti. Ker bodo določbe lahko tudi letos zelo pozno izdane, moramo misliti že danes, ako hočemo kaj doseči — za prihodnje leto. Pri tem naj se tudi pokaže naša sposobnost in naša preračunljivost. Vsi, ki bi želeli drugo leto premeniti seme (to je za saditev v l. 1926) naj se že danes javijo pri Zadrudni Zvezi v Gorici, ki bo pazila, da ji odlok o uvozu semenskega krompirja ne uteče in da bo ukrenila vse, kar bo odlok zahteval. Edino na ta način lahko nekaj napravimo. Torej priglasite se?

Kaj pa za letos? Za letos moramo potrpeti. Seme si moramo nabaviti kjer moremo, in čimprej, da ne ostanemo brez njega.

Zmaga žita.

Pod tem naslovom, italij. »Vittoria del Grano« so v zadnjih letih letno razpisane različne tekme z nagradami, namenjene onim, ki bi dosegli najvišji pridelek žita. Pod »žitom« razumemo pred vsem pšenico. Določitev nagrad za leto 1924. je precej znamenita in zato jo v naslednjem kratko omenjamo:

Prva nagrada v znesku 10.000 L. je bila dodeljena nekemu dr. Spagnolini iz province Grosseto, ki je dosegel na svojem zemljišču — okoli 250 ha = 750 njiv zemlje — srednji pridelek 41 q pšenice na ha, ali skoraj 14 q na njivo. Visokost doseženega pridelka moremo pravilno oceniti edino, ako ga primerjamo s srednjim pridelkom cele Italije, ki znaša komaj 10 q na 1 ha, v provinci Grosseto pa celo samo 8 q. Torej je dosegel dr. Spagnolini 5 krat višji pridelek nego okolica.

Ne bomo navajali imen ostalih posestnikov, ki so bili deležni 2. in naslednjih nagrad, pač pa bi omenili, da je med 2000 kmetovalci, ki so se udeležili tekme, mnogokateri dosegel več kot 30 q pšenice na ha ali nad 10 q na eno njivo. Kaj se to

pravi? Kaj bi bilo, ako bi vsi kmetovalci dosegli 30 q na 1 ha ali 10 q na 1 njivo?

To bi pomenilo, da bi lahko Italija pšeni-
co izvažala, ker ne bi pridelala samo 50 mi-
lijonov q, kot jih pridelala danes, temveč tri-
krat toliko, to je 150 milijonov q. Namesto,
da Italija uvaža letno za težke milijarde
pšenice in moke, (20—30 milijonov q pše-
nice), bi jo izvozila za mnogo milijard!

Kaj pa bi bilo pri nas, ako bi vsak kme-
tovalec pridelal namesto 10 q zrnja celih
30 q? Marsikateri naš kmetovalec ne bi
bil navezan toliko na trgovino, kot je na-
vezan danes. Marsikatera lira in stotak, ki
gre danes za kruh in moko, bi ostal doma,
kjer bi ga lahko tako dobro in koristno
porabili.

Ali je mogoče doseči trikratni pridelek
namesto enkratnega? Gotovo ne povsod, a
marsikje. Na vsak način pa bi lahko pov-
sod pridelek zvišali, ako bi izvršili vse, kar
je v naši moči. Pravilno in pravočasno mo-
ramo izvršiti vsa potrebna dela, uporab-
ljati moramo dobro seme, dobro moramo
gnojiti itd. Vse to so stvari, ki so same po
sebi umljive, a se jih vendar opušča, oziro-
ma zanemarja. Marsikdo je globoko pre-
pričan, da je nekaj prav in koristno, a kljub
temu ne stori. Zakaj ne? Ker je prelen, ker
nima trdne volje pomagati sam sebi, ker je
večinoma praznoveren in se ne zaveda, da
si sam pripravlja usodo.

Pri nas je nujno potrebno, da zvišamo
poljedelske pridelke, da lahko pridelamo
doma, kar rabimo za svojo hrano. Trgo-
vin se moramo kolikor mogoče osvoboditi,
in paziti, da ne pridemo v njih odvisnost.

Gotovo je, da vsakdo ne more pridelati
doma dovolj hrane, a gotovo je, da se dajo
pridelki povsod povečati, s čemur se zbolj-
šajo naše gospodarske razmere. Učimo se
od onih 2000 kmetovalcev, ki so se udele-
žili tekme za »zmago žita«.

Okuženje zemlje.

Večkrat pravimo, da je zemlja okužena,
ker noče več roditi gotovih pridelkov. Tu
pa tam se pridelki pri začetku še dovoli
ugodno razvijajo, a predno dozore, jih na-
padejo različni živalski in rastlinski zaje-
davci, tako da je pridelek zelo pičel. Na-
mesto besede okužena zemlja rabimo tudi
označbo »trudna zemlja«.

Zemlja je okužena, postane »trudna«,
ako slede isti pridelki na isti zemlji vsako
leto ali pa v zelo kratkih presledkih. Raz-
lični živalski in rastlinski zajedavci se ta-
ko razmnože, da se pridelek ne more raz-
viti.

Taka »trudnost« je napadla najprej zem-
ljo v okolici Gorice, kjer je krompir enkrat
zelo uspeval, v zadnjem času pa redno
gnije. Sicer zavisi gniloba krompirja od
različnih činiteljev, a prav gotovo tudi od
tega, da pride v goriški okolici krompir na
isto zemljo v zelo kratkih presledkih. Ker
nimajo naši kmetovalci navade, lepe na-
vade, da bi uničevali z ognjem ves gnil
krompir, temveč ga puste na njivi ali na
gnoju, zato se pa tudi gniloba širi in jo
bomo zelo težko zatrli, ako ne bomo rav-
nali drugače.

»Trudnost« zemlje se opaža posebno
mnogokrat tam, kjer je vrtnarstvo zelo
razvito. Vrtnarstvo nam da v splošnem
vsako leto več pridelkov iz istega kosa
zemlje. Ker pa se naši vrtnarji ne pečajo
z mnogimi pridelki, temveč le z nekateri-
mi, je umevno, da pride na isti kos zem-
ljišča v kratkih presledkih isti pridelek.
Ako se tako ravna — ker se skoraj drug-
gače ne more — postane zemlja za gotove
pridelke »trudna«, noče jih roditi.

Kako odpomoči? »Trudnost« zemlje o-
nemogočimo predvsem s kolobarenjem,
kar pomeni, da ne pustimo skozi več let
istega pridelka na isto zemljo. Ako pa ima-
mo malo zemlje, je kolobarenje zelo težko,
ker pridelek moramo imeti, drugače ni
dohodka.

Tu pa tam lahko kakšno leto en pride-
lek popolnoma opustimo, a žalibog je to
tudi le redko in težko mogoče, vsled česar
moramo ukreniti kaj drugega, da kolikor
mogoče onemogočimo »trudnost«. »Trud-
nosti« zemlje mnogo odpomoremo, ako že
v jeseni vrtno zemljo prekopamo ali pre-
orjemo ter jo pustimo ležati v grudah, tako
da ima med grude dostop zrak in mraz.
Ako bi vsi naši vrtnarji tako ravnali, bi
imeli boljše uspehe, nego jih imajo.

Vrtnarji bi pa koristili zemlji, ako bi
spreminjali način gnojenja. Za primer vze-
mimo goriško okolico. Tukaj dobiva zem-
lja letno ogromne količine hlevskega gno-
ja, ki pospešuje razvoj posebno nekaterih

živalskih in rastlinskih škodljivcev. Vsaj vsako tretje ali četrto leto bi moral biti spremenjen način gnojenja in v tem oziru bi svetovali uporabo umetnih gnojil. Za vrtnarje bi prišli v poštev predvsem dve umetni gnojili, ki uničujejo tudi različne škodljivce; ti dve umetni gnojili sta kalijeva sol v obliki klorata in pa kalcijev cianamid, ki bi prihranil uporabo čilskega solitra.

Vrtnarji naj nekoliko premislijo, ako niso opazili tudi v svojem vrtu »trudnost« zemlje, proti kateri se moramo na vsak način boriti.

Plačevanje zaostalih davkov.

Glasom zakona z dne 30. decembra je bilo določeno, da morajo biti v Novih pokrajinah plačani zaostali hišni davki v dvomesečnih obrokih do 31. decembra 1925, vsi ostali davki (dohodninski) pa do 31. decembra 1926. Dvomesečni obroki so bili tako visoko odmerjeni, da bi bil zaostali davke do omenjenih rokov popolnoma plačan.

Plačevanje zaostalih davkov je marsikateriga davkoplačevalca spravilo v resno gospodrsko zadrego in zato, da bi bilo plačevanje nekoliko olajšano, je izdala vlada nova določila, glasom katerih morajo biti plačani zaostali hišni davki do 31. decem-

bra 1927, vsi ostali davki pa do 31. decembra 1928. To pomeni, da plačamo še ne poravnane hišne davke v 18 dvomesečnih obrokih namesto v 12. Kdor ima malo zaostalih davkov, ne občuti mnogo upeljane olajšave, drugače pa je onim, ki morajo plačati na desetisočake zaostalih navkov.

Olajšanje plačevanja zaostalih davkov velja za v vojni najbolj oškodovane občine, med katere šteje zakon

1. v videmski pokrajini: vse občine kantskega, komenskega, goriškega, gradišanskega, tolminskega in bovškega okraja;

2. v tržaški pokrajini: občine Nabrežina, Doberdob, Devin, Fogliano, Mavhinje, Tržič, Šempolaj, Slivje, Staranzano;

3. v istrski pokrajini: vse občine puljskega, rovinjskega in vodnjanskega okraja;

4. v zaderski pokrajini: vse občine.

Pripomba: Časopisi so prinesli vest, da je vlada odpisala vse obroke zemljiškega davka, ki niso zapadli z 31. decembrom 1924. Po tem bi odpadli vsi bodoči obroki, ne pa oni obroki, ki so bili predpisani za plačanje v oktobru in decembru l. 1924. Torej te obroke iz l. 1924 bi morali plačati. Ali je časopisna vest resnična ali ne, danes še ne vemo, ker še ni uradnega potrdila.

Čebelarstvo

Mendelizem in čebelarstvo.

L. 1881. je znani menih Gregor Mendel, avguštinec v Brnu, zasledil važne zakone podedovanja. Delal je poizkuse z rastlinami, posebno z grahom. Ti zakoni so se izkazali veljavni ne le v rastlinstvu, ampak tudi v živalstvu in celo pri podedovanju človeka.

Ko so Mendelove poizkuse nadaljevali v čebelarstvu, so se uspehi nove vede podedovanja silno pomnožili. Vsled tega pa je vsak čebelar dolžan poznati vsaj prvotne zakone podedovanja, ki si jih lahko osvoji in upreže v svojo in v splošno korist. Zlasti je treba potom dobre pasme zagotoviti si stalne in dobre vrste čebel. Treba je dalje pčtom križanja pridobiti si čebele z dobri-

mi svojstvi in iztrebiti polagoma čebele s slabimi lastnostmi, to naj velja zlasti pri boleznih.

Mendel je izsledil postavo podedovanja na ta način: Visoko rastoči grah je oplodil s semenom nizko rastoče vrste. Če je visoko rastoči grah oplodil s prahom visoko rastočega graha, dobil je istotako visoko rastoč in pri nizko rastočem grahu je dosegel nizko rastoči grah. Velja tu torej zakon enoličnosti. Drugi poizkus: Križal je obe vrsti, prah nizko rastočega je dal na visoko rastoči grah in narobe. Pričakovali bi grah srednje rasti, toda prikazal se je grah visoke rasti, in sicer povsod. Ta poizkus kaže, da je v tem slučaju prevladovala lastnost visoke rasti in nazadovala lastnost nizke rasti. To je privedlo do za-

kona dominance (prevladovanja) in recesivnosti (nazadovanja).

Zanimiv je tretji poizkus križanja. Izvršil je oplojenje graha s prahom doseženem v drugem poizkusu, in glej, zopet se je prikazala oblika nizke rasti, ki se je v drugem poizkusu popolnoma zatrla. In vprav v določni meri se je pojavilo izmed sto semen 75 veliko rastočih in 25 pritlikavih oblik. Ta poizkus priča, da nima vsako seme v sebi svojstva čistega plemena. Pri križanju se je pokazal, — če dominira ena oblika — uspeh ta, da dá izmed 100 semen 75 prevladujočo obliko, 25 nazadujočo obliko.

Četrty poskus je pokazal, da je pritlikava oblika v tretjem poskusu dobljenega graha, res stalna, ako je križana sama s seboj, ali pa z drugo pritlikavo obliko. Isto pa ne velja za ostalih 75 semen visoko rastočega graha, dobljenega v tretjem poskusu. Pri oplojenju se je pokazalo novo razočaranje: ena tretjina je bila res čistih visoko rastočih, dve tretjini pa je bilo le navidezno čistih. Te so se delile zopet na eno četrtno visoko rastočih čistih, eno četrtno na nizko rastočih čistih, in zopet dve četrtni na mešane. Iz teh poizkusov se je dognalo, da za stalno pasmo niso mešane oblike, dasi se kažejo navidezno čiste, ampak le one, ki so po naravi (krvi) v resnici čiste.

Glede bolezni je pomniti, da če so iste recesivne, se v prvem kolenu takorekoč zgubi bolezen, a se pojavi gotovo v drugem kolenu in se podeduje kot stalna naprej. Vsled tega se ima za pasmo zbrati le to, kar se je v drugem kolenu skazalo za čisto. Po drugi strani nas ne sme varati prevladujoča lastnost, ker ista se sicer na zunaj pokaže vsa čista, a v resnici je čista le ena četrtnina, tri četrtnine so pa mešane.

V teh treh četrtninah se v nadaljnjem kolenu pokaže zopet le ena četrtnina čista, druga pa mešana. Jajčna materina celica in očetova semenska celica se združita v eno jedro. Vsaka ima svoje kali (chromosome), ki se združijo v celoto. Te kali so nositeljice svojstev, ki jih dobi novo bitje.

Torej za prakso sledi to le:

1) Za pasmo se imajo izključiti popolnoma vse oblike, pri katerih se pojavlja kaka bolezen ali nepravilnost, ker iste se podedujejo ali kot prevladujoča lastnost, ki uniči cel zarod, ali kot recesivna, ki vendar nosi vedno kal bolezni v rodu.

2) Za pasmo naj se odbere le čiste, v drugem kolenu izpričane oblike, ker le te imajo stalnost.

3) Če opazimo pri sedanjem rodu kako slabo lastnost, iztrebimo jo lahko, oziroma zmanjšamo s križanjem z drugo vrsto, kjer boljša lastnost prevladuje.

Pri čebelah je treba pomniti, da delavke in matice podedujejo po istem zakonu lastnosti svojih prednikov, to je polovico od očetove in polovico od matrne strani.

Trotje pa, ki se izležejo iz neoplojenega jajčeca, imajo glavne lastnosti le od matice.

Tako je Amerikanec Nevell (gl. Aug. Ludwig: »Unsere Bienen«, str. 311), oplodil matice kranjske pasme s križanjem trola italijanske pasme, dobil je delavke s zunanjim italijanskim značajem, kojih barva je dominirala nad kranjskim značajem. Trotje pa, ki so nastali iz tega križanja, so bili čisti kranjski trotje, zlezli so se iz jajčec, ki niso bila oplojena po ital. trolu.

V nasprotnem križanju pa, kjer je matice italijanska in trola kranjske pasme, nastanejo trotje in delavke kranjskega značaja. Dalje je treba pri čebelah za križanje z novo vrsto izbrati ne sester, temveč tete in nečakinje, oziroma strice in nečake, ker pri teh se pojavlja šele potrebna stalnost. D' Zirzonove teorije o partenogeničnem postanku trol, to je, da se rodijo iz neoplojenega jajca.

Poleg naravnih svojstev, ki se dajo potom križanja po Mendelovem zakonu podedovati, pridejo v poštev tudi klimatične razmere, razmere kraja, v katerem čebele živijo. V tem oziru je skušnija naslednje ugotovila: v krajih, kjer so čebele navezane na pozno pašo, je zelo razvit nagon rojenja, v krajih pa kjer prevladuje zgodnja paša, je ta nagon zelo zmanjšan.

Vsled tega bomo v prvem slučaju poskrbeli za pasmo čebelo z nagonom poznega rojenja, v drugem pa ono z nagonom zgodnjega rojenja. Tako se v sklad spravi notranja narava čebele s zunanjim svetom.

Je pa zelo važno, da gojimo pred vsem ono pasmo, ki se je vremenskim razmeram našega kraja že prilagodila. V tej pa-

smi dobimo čebele, ki se z neko lahkoto in gibčnostjo pomagajo pri težkočah, kateri bi tuja pasma podlegla. Torej bodi glavno načelo: Držimo se domače že dobro preskušene čebelne pasme. Posameznik naj bi se ne podajal v druge vratolomne eksperimente. To bodi stvar uradnih preizkuševališč.

Dr. Josip Ličan.

Spomladna paša.

Prva čebelna paša je resje (spomladno resje - *Erica carnea*), ki prične cvesti že začetkom februarja. Na resjevi paši se čebele dokaj lepo razvijajo. Le večkrat imajo vsled slabega vremena prav malo izletalnih dni.

Zlasti nevarno je za čebele, ako posije po kakem snežnem padu solnce, ki jih zva-

bi ven in tam otrpnejo in pocepajo po snegu. Radi tega se priporoča, da čebelar v slučaju snega zapre žrela in jih odpre, ko je nevarnost minula.

V nekaterih krajih je resjeva paša glavna paša, na katero so čebelarji skoro izključno navezani. Ta paša se navadno nahaja na obronkih v krajih, kjer ni dostopnih cest, vsled teg morajo večkrat čebelarji prenašati panje na glavi. V to svrhu služijo dobro kranjiči, ki se lažje prenašajo. A v novešem času so začeli prenašati tudi Žnideršičeve panje, kateri so pa tako sestavljeni, da je medišče ločeno od vališča. Prinese se na pašo vsako posebej in na paši postavijo medišča na vališča. To je najnovejši tip Žnideršičevega panja.

n.

Zadružništvo

Dopisovanje pri zadrugah.

Pisma namenjena zadrugi naj vedno le ena oseba (tajnik) odpira, le če je v to določena oseba odsotna, sme njen namestnik to storiti. Mnogokdaj se namreč zgodi, da člani načelstva prevzamejo pisma in jih nosijo v žepu okrog, namesto da bi prišla pravemu človeku v roke. Komur je tajniški posel izročen, mora tudi odgovarjati za morebitne netočnosti in pogoške.

Pri nekaterih zadrugah vodijo opravilne zapisnike. Kjer ga imajo, naj tajnik prejetu pismo takoj vpiše, potem napiše na pismo samo: številko, ki ga je dobilo v opravljenem zapisniku, in dan prejema. Na primer tako:

Štev. 53/25

Prejeli: 6. februarja 1925.

Če imaš številnejšo korespondenco, si nabavi tako-le štampljko, ki jo pritisneš na vsako prejetu pismo:

Štev.
Prejeto dne
Rešeno dne
Po

Če Ti je le mogoče, odgovori na pismo takoj. Vsak odgovor se mora najprej napisati na »unazano« (konceptirati). Še-le ko si ga dobro premislil in popravil, bodisi glede vsebine, bodisi glede oblike in ne v zadnji vrsti glede jezikovne pravilnosti, prepiši koncept na čisto. Koncept se shrani v registraturi (arhivu). Sploh ne smeš nikdar oddati pisma, ne da bi obdržal doma njegovega doslovnega prepisa ali koncepta. Kdor ima stroj, si lahko napravi kopijo z indigo papirjem. Drugi kopirajo pisma v kopirno knjigo, a to je zelo zastarela navada. Če imaš štampljko, kot zgoraj, takoj po spisanem odgovoru napišeš k besedi »Rešeno dne« datum, ki si ga napisal na odgovor in k besedi »Po« dostaviš svoj podpis, če si odgovor sam spisal, ali pa ime tistega, ki je koncept napravil. Odgovor ali rešitev dopisa ne dobi nove opravilne številke, ampak isto kot pripadajoči dopis. Rešitev se takoj zabeleži tudi v opravljenem zapisniku. Ako si odgovor odposlal po priporočenem pismu, prilepi na koncept ali prepis receptis (poštno potrdilo).

Vsako pismo, ki ga zadruga odpošlje, mora biti podpečateno in priporočamo, naj

bi ga vedno podpisala dva člana načelstva; če je tajnik tudi član načelstva, naj da pismo še drugemu podpisati. To je iz najrazličnejših razlogov zelo koristna navada. Kdor sopodpiše, prevzame za pismo tudi soodgovornost in zato naj ga v vsakem slučaju pazljivo prečita, predno njegovo vsebino s svojim podpisom odobri.

Pod koncept ali prepis je treba napisati, kdo je pismo podpisal. Vse pride včasih prav čez sedem let. Kdor je pismo s strojem prepisal, naj se podpiše na prepisu, ker gredo morebitne napake pri prepisovanju na njegov račun.

Različni so načini shranjevanja dopisov ali konceptov ali prepisov odposlanih pisem. Kjer korespondenca ni zelo obširna in vodijo opravični zapisnik, naj se pisma shranjujejo po številkah.

Shranjevati pa mora vestni tajnik vse dopise, prepise, notice, potrdila in karkoli je bilo napisanega v okviru zadruginega poslovanja. Priporočljivo je, da si zapišeš tudi ustmene pogovore, kolikor se tičejo združnega poslovanja, dodaj takim noticam datum in svoj podpis, pa jih shrani. Včasih se zdi kak papirček brez vrednosti in ga zavrže, čez čas pa bi bil vesel, da bi ga še imel.

Pisarnam z veliko korespondenco seveda tu opisani način shranjevanja po številkah ne zadostuje. Vsaka večja pisarna ima svojo »registraturo«, ki se mora v svojem ustroju prilagoditi načinu pisarniškega poslovanja. Vlada seve pri raznih pisarnah največja različnost, ker se ne dajo take registrature prirediti vse po enem kopitu.

Vsi najrazličnejši načini morajo pa biti tako urejeni in pripravljeni, da se vsak spis o potrebi v čim krajšem času, brez nepotrebnega iskanja, takoj dobi.

D. Doktorič.

Zadruga in poskusi z umetnimi gnojili.

V namenu vsake gospodarske zadruge, posebno pa vsake kmetijske zadruge, mora biti tudi zapadna težnja, da bo zadruga skrbela za izboljšanje obratovanja, oziroma za napredovanje v kmetijstvu. Z eno besedo, zadruga bo skrbela tudi za strokovni pouk svojih članov.

Eno poglavje strokovnega pouka tvori brezdvomno tudi poznavanje in pravilno uporabljanje umetnih gnojil. Dejstvo pa je, da ni mogoče širiti spoznavanja umetnih gnojil samo z golimi besedami. Besede se sicer lepo slišijo, a malo zaležejo. Kdor ni še nikdar rabil umetnih gnojil, jih tudi ne bo rabil, ako mu jih bomo še tako priporočali. V prazne besede naši kmetje ne verujejo, oni hočejo videti uspehe, oni se hočejo prepričati. Ta poteza kmetijskega stanu je sicer nekoliko konzervativna, a zelo dobro razumljiva — in splošno koristna.

Potrebni so torej poskusi, poskusi z umetnimi gnojili. Kako naj se taki poskusi delajo in organizirajo, o tem bomo pisali enkrat drugič. Danes hočemo le omeniti, kako bomo do poskusov prišli.

Stroške za poskuse mora nekdo nositi. Nekdo mora dati umetna gnojila, ker oni, ki naj dela poskus, jih mora dobiti zastonj, posebno danes, ko ni dovolj denarja niti za nujne potrebe, a kam še za poskuse, ki se lahko ponesrežijo.

Ali bo zadruga darovala umetna gnojila? Marsikatera zadruga lahko kaj prispeva v ta namen, lahko bi žrtvovala par sto lir za brezplačno razdelitev majhne količine umetnih gnojil. Je pa mnogo zadrug, ki si tudi takih »špasov« ne morejo privoščiti in ne morejo žrtvovati onih par sto lir. Kdo naj torej da umetna gnojila?

Združna Zveza v Gorici žrtvuje vsako leto vsaj en tisočak v poskuse z umetnimi gnojili, a sama ne more na lastne stroške organizirati poskusov povsod tam, kjer bi bili potrebni. Poskusi z umetnimi gnojili pa so potrebni skoraj povsod po naši deželi. Večina naših kmetovalcev ne pozna nobenega umetnega gnojila, mnogi poznajo samo tomaževo žlindra, drugi superfosfat ali čilski soliter ali kalijevo sol. Zelo malo naših kmetovalcev pozna tri ali štiri umetna gnojila, a koliko naših kmetovalcev pozna vsa najbolj razširjena umetna gnojila, ki so: Tomaževa žlindra, superfosfat, kalijeve sol (kajnit in druge večodstotne kalijeve soli), čilski soliter, žvepleno-kisli amonijak in apneni dušik.

Združna Zveza v Gorici je že večkrat mislila na poskuse z umetnimi gnojili in je hotela že letos spomladi začeti v ta namen večjo akcijo, pa ne gre. Tvorнице

umetnih gnojil odločijo že v jeseni količine, ki jih bodo oddale tekom prihodnjega leta v poskusne svrhe in tedaj so že odločeni tudi oni, ki umetna gnojila dobe. Torej smo so za letos prepozno oglasili, za bodočo jesen pa nam je že obljubila ena tvrdka, da nam bo dala na razpolago potrebna umetna gnojila za poskuse, seveda ii moramo prej javiti, koliko jih potrebujemo za posamezne zadruge.

Vabimo torej vse včlanjene zadruge, da pretresejo vprašanje poskusov v svojem okolišu in nam potem javijo, koliko posameznih umetnih gnojil bi rabile. Zahteve seveda ne smejo iti v wagone, ker več kot en vagon najprej ne bo dobila Zadrúžna Zveza sama za vse svoje članice. Od zadrug bi želeli odgovore vsaj do 1. avgusta t. l.

Zadrúžna Zveza v Gorici.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje št. 7: Moje krave so vse doble lišaj. Kako naj ga odpravim?

Odgovor: Krave so dobile lišaj, ker niso bile čiščene, okrtačane. Ako je lišaj pri Vaših kravah vlažen, tedaj kupite v lekarni »tannoform« ali »dermatol«, s katerim namažite krave. Ako imajo krave suh lišaj (že podoben grintam), potem je najboljša Zinksalbe.

Zdravljenje lišaja ni enostavno in zato bi Vam svetovali, da vprašate za svet živinozdravnika. Na vsak način Vam odsvetujemo uporabo navadne vode za spiranje, ker je voda strup za lišaje.

Vprašanje št. 8: Imam njivo, ki ni bila več let gnojna in na katero mislim vsejati deteljo. Hlevskega gnoja nimam, zato mislim uporabiti umetni gnoj. Katerega mi svetujete in koliko na 1 ha? Kdaj naj sem deteljo?

Odgovor: Na 1 ha vzemite 5 q superfosfata, 1 q 40% kalijeve soli in 20 kg žveplenokislega amonijaka. Vsa tri gnojila premešajte in potrosite in podkopljite en teden pred setvijo. Kot vidite, smo Vam svetovali tudi nekoliko dušičnatega gnojila, ker rabijo mlade rastline nekoliko dušika v svoji rani mladosti, predno si ga morejo same črpati iz zraku. Deteljo vsejte okoli polovice marca meseca.

Vprašanje št. 9: Ali je uvoz murv v Jugoslavijo carine prost ali ne. Kai se mora vse ukreniti?

Odgovor: Uvoz murv in vseh drugih sadnih sadik iz Italije v Jugoslavijo je ca-

rine prost in tudi ni potrebnih nobenih posebnih dovoljenj.

Vprašanje št. 10: Moja krava je do nedavna imela zelo velik apetit, sedaj mi zelo malo žre in se suši. Kai je vzrok in kako naj odpomorem?

Odgovor: Točno ne moremo ugotoviti, kaj kravi manjka, oziroma kai ii ni prav. Zmanjšán apetit je navadno vzrok želodčnega katarja, katerega je krava dobila vsled prevelikega napora itd. Dajte ji med otrobi malo encijana — drobno zrezane korenine — (raste na Čavnu) ali pa kupite v lekarni zmlét encijan. Ugodno vplivajo tudi brinjeve jagode. Ako ne bodo pomagala navedena sredstva, vprašajte za svet živinozdravnika.

Vprašanje št. 11: Čital sem večkrat o ameriškanskih breskvah. Ali so te breskve take, kot so ameriškanske trte, na katere cepimo potem domačo vrsto, ali so že cepilne?

Odgovor: Ameriškanske breskve so v Ameriki vzgojene in od tam v Evropo prenešene žlahtne vrste, ne pa divjaki. Kot veste se sadjereja v Ameriki zelo ugodno razvija posebno v Kaliforniji, kamor bi se mi morali iti učiti. Tam so tudi vzgojili žlahtne ameriškanske breskve, katere moramo vpeljati tudi k nam. Sicer jih je v deželi že precej tisoč, a še vedno premalo.

Vprašanje št. 12: Kje se dobi najboljše seme krmske pese?

Odgovor: Nočemo Vas vpeljati v skušnjava. Najboljše seme krmske pese se dobiva iz Nemčije, najbolj znane vrste so Ma-

mut, Eckendorf in Oberndorf. Kdo v bližini prodaja dobro, pristno nemško seme, ne vemo. Pri kupovanju pazite, da ne bo seme sivo ali celo črno, ker tako seme je staro; seme mora biti svetlo.

Vprašanje št. 13: Kot veste, je uničena žganjekuha iz sadja. V našem okraju pa imamo zelo mnogo jabolok, katere so letos pustili kmetovalci segniti pod drevjem. Ali ne bi bila na mestu ustanovitev velike združne žganjekuhe?

Odgovor: Ustanovitev velike žganjekuhe za sadje bi bila težko gospodarsko pametna, kar Vam najlažje pojasni sledeči račun: Iz 100 kg jabolok bi napravili največ 6 litrov žganja. Za 1 liter žganja morate danes plačati v trgovini približno 12 lir, za 6 litrov torej 72 lir.

Ako hočete kuhati žganje iz jabolok, morate dati za 100 kg jabolok najmanj 15 lir, za sam davek od 6 litrov pa 45 lir (15 lir za liter čistega žganja, torej 7.50 L za 1 liter 50% žganja). Jabolke in davek Vas bi torej stalo približno 60 lir. Do svote 72 lir

Vam ostane še 12 L, ki bi morale kriti: vse delo, drva, obrabo kotlov in naprave ter druge malenkosti. Ako vse to upoštevate, boste prišli do zaključka, da se ne splača naprava, ki bi kupovala sadje in prodajala žganje. Drugače bi pa izgledalo, ako bi kmetovalci dali jabolke in potem sami odvezli žganje, ki bi bilo napravljeno iz njihovih jabolok ter tudi sami skrbeli za plačanje davka, za drva itd.

Predno kaj ustanovite, posvetujte se in premislite.

Vprašanje št. 14: Ali že obstoja deželna Zveza zavarovalnic, ki bi riasikurirala (zavarovala) podeželske vaške zavarovalnice?

Odgovor: Take Zveze zavarovalnic danes ni ne v furlanski pokrajini, ne v tržaški in ne v istrski ali kvarnerski. Do 1. januarja je riasikuriral Istituto Nazionale delle Assicurazioni pod zelo ugodnimi pogoji. Kako izgleda to vprašanje danes, še ne vemo, a upamo, da bomo v prihodnji številki lahko podali potrebne podatke.

Gospodarski koledar

Kmetovalec v februarju.

Na njivi: Ponekod, predvsem pa v toplejšem delu dežele bo koncem tega meseca nastopil čas, ko moramo dodati ozimnemu žitu nekoliko čilskega solitra. Kdor je dosedaj uporabljal to gnojilo za navrhno gnojenje, je bil še vsakdo zadovoljen. Ako ne veruješ, poskusi. Za 100 štirjaških metrov zadostuje pol kg čilskega solitra, katerega moraš zdrobiti (najboljše na deski s polenom) in redko potrositi vrhu žita.

Ali si že preoral zemljo za krompir, koruzo in spomladansko žito? Ako še nisi, preorji takoj, čim ti vreme dopušča. Hlevski gnoj moramo čimprej spraviti v zemljo, da ne bo na dežju in vetru zgubljal svoje vrednosti in da se bo v zemlji dobro razkrojil ter nudil mladi rastlini hitro potrebne hrane. Kupe hlevskega gnoja na njivi pokrij z zemljo.

Na senožeti naj bodo opravljena vsa dela že v tem mesecu, da se ne bo raz-

lično delo nakopičilo. Med dela na senožeti spada predvsem čiščenje trnja in kamenja, čiščenje mahu, zravnavanje krtin in gnojenje. Senožet brez kamenja in trnja označa dobrega gospodarja, zanemariena senožet pa nemarneža. Spomladi neporavnane krtine so vzrok preklinjanja v času košnje, ko se kose zlomijo ali pa skrhajo. Kjer ni senožet pognojena s tomaževo žlindro, lahko poskusimo s superfosfatom. Ali se gnojenje senožeti izplača? Letos je seno sicer poceni, ker ga je bilo zelo mnogo in ker imamo malo živine. Zavedati se pa moramo, da bo lahko letos huda suša in pa da je pomnožitev živine za vsakega našega kmetovalca eno najglavnejših gospodarskih vprašanj.

Ako kje očistimo senožet, moramo dotična mesta tudi obsejati. Za obsetev pa ne smemo rabiti senenega drobirja, ki ga dobimo pod senom ali pod jaslimi, ker obstoja ta drobir večinoma le iz plevela in malo vrednih trav. Dobra semena za senožet

moramo kupiti in so precej draga. Čim dražje je seme, tem boljše je. Seveda mora seme odgovarjati. Pripravljenih mešanic ne smemo kupovati, ker obstoje večinoma iz smeti in starega semena.

Vse senožeti moramo prevleči z ostro brano (najboljša je travniška brana) ali pa vsaj z železnimi grabljami, da odstranimo nekaj mahu, katerega je vedno več. Senožeti z mahom moramo tudi pognojiti, ker mah raste tam, kjer je premalo hrane za trave. Deteljišča moramo tudi prebrantati in pognojiti (glej januarjevo številko).

V vinogradu nadaljujemo z okopavanjem, gnojenjem, obrezovanjem in podsajanjem trt. Najvažnejše je podsajanje trt in v tem oziru naj čitajo vsi vinogradniki članek v zadnji številki. Gnojenja ne smemo opustiti, ker bodo drugače trte slabo rodile. Od umetnih gnojil je za vinograde zelo važna kalijeva sol, katere potrosimo po 1 kg na 100 štirjaških metrov. Pri obrezovanju ne smemo gledati samo na to, da nam trte mnogo dajo, ker s tem trte preveč oslabimo.

V sadovnjaku je pri nas žalost. Drevesa so vsa v mahu, pod katerim iščejo zatočišča različni zajedavci. Ako je bila pri obiranju sadja kakšna veja prelomljena, je še vedno taka na drevesu. Tu pa tam je ostal na drevesu še kakšen gnil sad. Da bi se drevesa negoval, ne pride nobenemu na pamet. Ni treba se čuditi, ako imamo gnilo in piškavo sadje, saj smo sami krivi, oziroma naša nemarnost.

Mah moramo očistiti s ščetko, nepotrebne in zlomljene veje moramo odstraniti, najboljše z ostro žago; rane moramo zamazati s cepilnim voskom. Stara drevesa odstranimo, posebno ako ni sadje mnogo prida.

Napredni sadjarji poškopijo v zimskem času vsa drevesa s karbolinejem, dendrinom, antiparasitom ali koko se že imenuje vsa ta sredstva. Mi hočemo biti napredni, zato moramo slediti naprednim sadjarjem, ne pa onim, ki so živeli pred 100 leti, vsadili drevo in se niso več zanj brigali. Sadje prinaša lepe dohodke, a samo lepo sadje.

Mlademu sadnem drevju je potreben kol za oporo.

V vrtu imajo vrtnarji mnogo dela, seveda samo v toplejšem delu dežele. V tople gredice sejejo v tem mesecu paradižnike, različno zelje, solato itd. Na prostom lahko sejejo zeleni radič, peteršilj, grah, špinado, česnik, čebulček, itd.

Pa tudi vrtnarji v mrzlejšem delu dežele imajo v vrtu opravilo. Vrt mora biti prekopan in pognojen, posebno hlevski gnoj mora biti pod zemljo. Vrtna zemlja se mora navžiti zraku, različni gnilobni bakteriji naj pomrznejo.

V hlevu naj ne bo ogromnih kupov gnoja, hlev mora biti čist. Človek noče stanovati v stranišču, živali pa tudi ni prijetno, da mora vdihavati vse pline. Žival nam ne more tega povedati, a ako se bi mogla izražati, bi bil izraz samo tarnanje. Pazimo na čistost, da ne bomo imeli jetične živine.

Ako uživa žival seno iz kislih senožeti in iz takih, ki niso bili pognojene s fosfornimi gnojili, moramo krmi dodati tudi malo klajnega apna, zadostuje ena žlica na dan in glavo.

Gledati moramo na pomnožitev našega živinskega kapitala, rediti moramo več živine. Kdor dokupuje odrastlo živino, ne ravna gospodarsko, gospodarsko ravna samo oni, ki odreja živino. Za odrejanje pa moramo odločiti samo dobra, zdrava in močna teleta, katerih pa ne smemo pustiti hirati v zgodnji mladosti. Boljše je pustiti teletu mleko en teden več, kot pa en teden manj.

V kleti moramo paziti na čistost prostora in posode. Kdor je vino prodal, naj pazi, da se sod ne navzame škodljivih duhov. Prazni sodi naj bodo dobro s sodo oprani in zažveplani ter naj leže na suhem. Kdor ima še vino v kleti (žalibog večina) naj večkrat poskuša stanovitnost vina na ta način, da pusti vino v kozarcu skozi par dni. Ako vino spremeni barvo, poružavi, naj ravna z vinom tako, kot je pisal Gospodarski list v januarju. Kdor ima motno vino, naj ga sčisti s filtriranjem ali z drugimi čistili (želatina, španska zemlja, itd.).

Na domu ne manjka dela. Vsak naj napravi načrt gospodarenja in naj prouči svoje zaloge in potrebne. Bomo imeli dovolj krme? Ali bo potrebno dokupiti koruze za hrano? Kje bom dobil potrebni krompir za seme in kakšen krompir? Ali

imam dovolj aide? Ali ne bi kazalo, da bi nabavil drugo, da bi premenil seme, ker je že preveč pomešana s tartarsko? Ali imam potrebna semena za vrt in polje ter senozet?

Ali sem plačal prvi obrok davkov? Do 18. je čas, potem bodo že odstotki! Kmetije hranite pri tem!

Gospodinja naj pazi, da bo imela marč-na piščeta, ki dajo najboljše jajčarice.

STAROST

je splošna bolezen pri sadnem drevju. Drevo rodi 40 do 50 let, potem pa noče več, četudi drevo negujemo na vse mogoče načine. Drevo boleha na boleznih, ki se imenuje »starost« in jo pozna vsak človek. Ko postane drevo staro, ni drugega sredstva, kot drevo odstraniti in nadomestiti je z mladim.

Tržni pregled

Žito: Cena pšenice se je zopet dvignila in dosegla širom Italije ceno 205 do 215 L za q. Izgleda pa, da se cene ne bodo več dvigale, ker je popustila ameriška špekulacija, vsled česar so cene pšenici v Severni Ameriki celo nekaj padle. Vendar pa trg ni še stalen in tudi ne moremo predvideti točnega razvoja trga. Cene v Italiji so sledeče (na podlagi podatkov Trgovske zbornice v Milanu z dne 4. t. m.)

žita:

domača pšenica	211—215 L
izozemska pšenica	212—215 »
riž Camolino	285—295 »
koruza	128—132 »
oves	122—135 »
rž	165—170 »
ječmen	145—150 »
proso	115—125 »
ližol	200—220 »

moke:

00	270—280 »
0	265—270 »
i cvet (fiore)	255—260 »

otrobi:

debeli	117—120 »
drobni	110—112 »
močica (farinaccio)	120—125 »
koruzni otrobi	105—110 »

Živina je širom cele Italije padla v ceni za kakšen vinar pri kg žive teže, v splošnem pa so cene iste, kot smo jih javili v zadnji številki.

Krma: Blaga je zelo mnogo na razpolago, nekoliko se ga izvažava v Švico. Cene so ostali v Italiji precej višje nego pri nas,

posebno dobremu senu. Izravnane cen pa ni prav lahko mogoče, ker ni pri nas razvita trgovina s senom. V Italiji stane dobro seno 35—50 L za q, kot so pač kraji. Slama stane 20—25 L.

Maslo: Cena maslu je v Milanu 17.—L za kg. V Milanu določajo ceno sporazumno občina in okrajna kmetijska organizacija. Milanska cena je večinoma merodajna tudi za ostale pokrajine Italije.

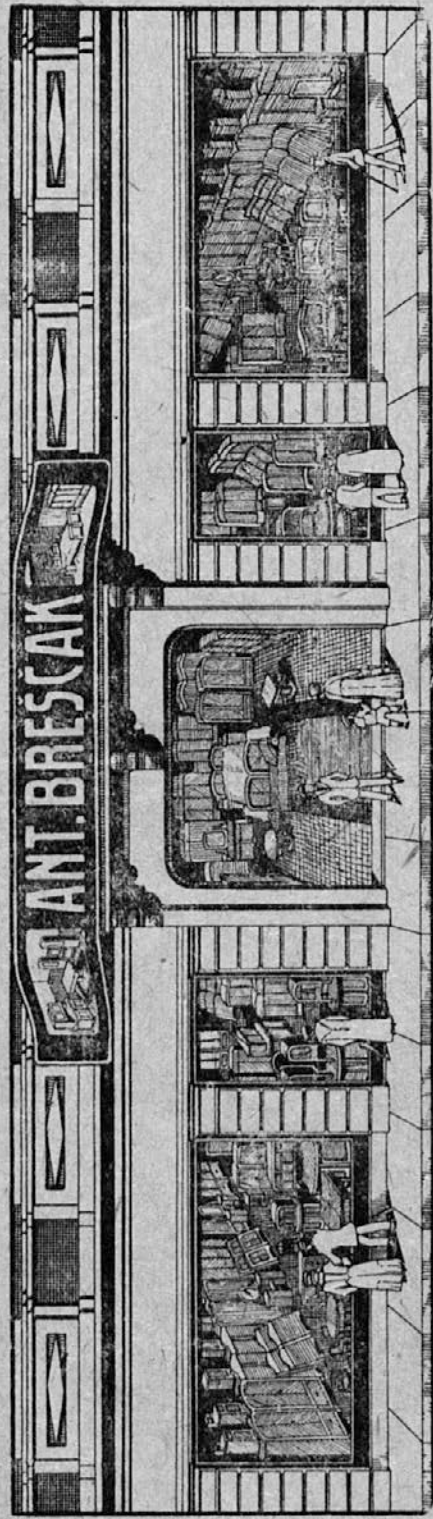
Vino: Cena vinu v splošnem ne raste in ne pada. Cene širom Italije so sledeče:

pri nas: briško vino	200—210 L
vipavsko	110—150 »
beneško črno	140—170 »
beneško belo	120—140 »
piemonteško (znana vina »Barbera«)	170—270 »
toskansko	90—140 »

V Apuliji plačujejo dobra vina po 9 do 9.50 za stopinjo alkohola slabša po 7 do 7.50. Med slaba vina spadajo ona od 11 do 12 stopinj. Nekoliko nižje cene nego v Apuliji so v Siciliji, zato pa je tam trgovina v zadnjem času zelo živa.

Umetna gnojila: Čilski soliter stane danes okoli 160 L na debelo. Cena superfosfatu je nizka, na debelo približno 25 L franko Gorica, kaj manj franko Trst. Za druga umetna gnojila je malo povpraševanja.

Modra galica stane danes okoli 250.—L franko tvornica. Žveplo fioristella 66.—L, dvakrat rafinirano okoli 73.—L ventilato pa okoli 83—88.—L franko Trst vagon, ali 2.—L manj franko Trst — luka (ladja).

Največji ponos gospodinje je lepo urejeno stanovanje.

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na staro tvrdko in tovarno s pohištvom

Ant. Breščak,

- ki ima v zalogi nad 50 kompletnih sob, bodisi forniranih ali iz različnega lesu.

Gorica, Via Carducci 14.

Gospodarske knjige:

Belle: Sadjarstvo 430 strani s 165 slikami
Humek: Praktični sadjar 410 strani s 116 slikami
Humek: Domači vrt, 195 strani in s 71 slikami
Domači živinozdravnik
Domači zdravnik
Nasveti za hišo in dom
Naše gobe
Reja domačih zajcev
Umni čebelar

Navedene in druge knjige, kakor tudi najrazličnejše tiskovine, za župne, županske, šolske in druge urade, papir, razglednice itd. itd. dobite pri

Katoliški knjigarni v Gorici

Via Carducci št. 2 (Gosposka ulica)

Umetna gnojila:

Tomaževo žlindro
Superfosfat
Kalijevo sol
Čilski soliter
Zvepleno-kisli amonijak
Kalcijev cianamid
Modro galico
Žveplo
Seme ajde in druga žitna semena

naročite in dobite pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37, telefon 283